

Deze dorps-bewoners zijn dolblij met hun 'winstmolens'

Duurzame energie

Vrijwilligers bekijken het plan van het voedselbos. Marcel van den Bergh
Waar windmolens komen, verzetten buurtbewoners zich vaak. In Geldermalsen zijn veel bewoners juist erg tevreden over de turbines rond hun dorp in de Betuwe. Het geheim: ze delen mee in de opbrengst.

BARD VAN DE WEIJER VK20220711

In Geldermalsen wordt Voedselbos Lingehout betaald met de opbrengsten van de windmolens. Marcel van den Bergh

Gerlach Velthoven trapt een steentje weg, terwijl hij naar de uitgang van het voedselbos slentert. Veel bos is er trouwens nog niet te zien en voedsel evenmin, want de 12 hectare grond aan de rand van Geldermalsen is nog in aanleg. Over een paar jaar kan hier volop fruit en groente worden geoogst, zegt Velthoven. Wie denkt dat Velthoven ecologisch boer is, heeft het mis. Op zijn visitekaartje staat 'molenaar'. Zeven windmolens bestiert hij en drie ervan staan net buiten het voedselbos traag hun rondjes te draaien.

Wat hebben windturbines met een voedselbos te maken? Had je dat een jaar geleden aan Velthoven gevraagd, dan had hij je vermoedelijk ook glazig aangekeken. Maar nu lijkt het ineens heel logisch. Hij legt het uit: de zeven turbines rond het dorp zijn eigendom van Betuwewind, een coöperatie van burgers uit de gemeente West-Betuwe, waar Geldermalsen onder valt. Die windmolens produceren stroom, wat geld oplevert dat je aan aandeelhouders kunt uitkeren. Je kunt het geld ook ten goede laten komen aan de gemeenschap. Betuwewind heeft voor het laatste gekozen.

Het mooie is dat het met de opbrengst van de windmolens de laatste tijd heel goed gaat. Toen de gasprijs vorig jaar begon te stijgen en in het kielzog daarvan ook de stroomprijs aan een ferme opmars begon, zwol overal in het land al snel het geklaag aan over hoge energiekosten. Maar niet overal. Hier in de Betuwe bleef het relatief stil. In Geldermalsen betaalden tientallen leden van de coöperatie een stuk minder voor hun stroom dan de rest van Nederland. Dankzij die zeven windturbines.

De windmolens van Betuwewind trekken zich weinig aan van Russische machtswellustelingen die gas als wapen inzetten om de energieprijzen op te drijven. Zolang het waait en de rotors draaien, leveren ze onverstoorbaar hun energie, tegen vaste kosten. Doordat de kostprijs van een kilowattuur (de eenheid voor elektrische energie) gemiddeld 8 cent bedraagt, betekent een hogere prijs dat de molens geld opleveren.

Vorig jaar, toen de elektriciteitsprijzen gingen stijgen, zagen molenaar Velthoven en collega Hans Adams al snel de inkomsten groeien. 'We kregen ineens 10 cent extra voor elk kilowattuur', zegt Velthoven in zijn kantoortje in het centrum van het dorp. 'Met een jaaropbrengst van 90 miljoen kilowattuur betekende dat ineens 9 miljoen euro extra.' Dit jaar, met nog hogere elektriciteitsprijzen, zal dat bedrag verder oplopen. De komende jaren zal dat

vermoedelijk niet anders zijn.

Daarmee zijn de windmolens van Betuwewind veranderd in winstmolens. Dorpelingen die zich eerder hadden aangesloten bij de coöperatie en de bijbehorende energietak Betuwestroom, kregen vorig jaar geld teruggestort via hun jaarrekening, waardoor ze stroom ontvingen tegen ouderwetse prijzen: 15 cent per kilowattuur, met belastingen ongeveer 28 cent. Dat is minder dan de 40 cent die andere Nederlanders gemiddeld betalen.

Ziehier een van de grote voordelen van duurzame stroom: de kostprijs per kilowattuur staat min of meer vast en verandert niet meer tijdens de levensduur van het park. Je weet dus zeker dat je voor jaren stroom hebt tegen 8 cent per kilowattuur, zegt Velthoven. Dat het zo goedkoop kan, is mede te danken aan de vergunning die de coöperatie in een vroeg stadium wist te verkrijgen. Die bleek 16,8 miljoen euro waard. 'Als je daarmee naar een bank gaat, zijn ze bereid tegen veel lagere kosten een lening te verschaffen, omdat je een miljoenenonderpand hebt en kunt laten zien dat je de capaciteit hebt om in de toekomst geld te verdienen.'

De komst van windmolens levert tot nu toe vooral geklaag op in dorpen en steden. Die dingen verpesten het uitzicht, veroorzaken geluidsoverlast, en slimme investeerders steken subsidies en opbrengsten in hun zakken of verkopen de groene stroom aan datacenters die ervoor zorgen dat de rest van de wereld naar YouTube kan kijken.

Ook in Geldermalsen klonk protest, toen Velthoven en enkele andere vrijwilligers in 2013 het plan opvatten om zeven turbines rond het dorp neer te zetten. Begrijpelijk, zegt medemolenaar Adams. Wie alleen de lasten draagt en niet deelt in de lusten zet zijn hakken in het zand. Dus moest het anders, vonden de initiatiefnemers. De opbrengsten van de turbines moesten ten goede komen aan de gemeenschap en niet eindigen in de zakken van een stel durfinvesteerders.

Een van de grote uitdagingen is hoe je het voordeel 'lokaal kunt laten vallen', formuleert Adams het. 'Hoe doe je dat goed? Ook bij mensen die niet mee-investeren?' Het grote voordeel van de lokale aanpak, zegt Velthoven, is dat je veel buurtbewoners kent en in gesprek kunt gaan met voor- en tegenstanders. Want je ontmoet elkaar op het schoolplein, bij de bakker of in het buurthuis. Neemt dat alle zorgen weg? Natuurlijk niet, zegt Velthoven. Er zijn nog steeds Geldermalsers die niets van de turbines moeten hebben. En er zijn er ook die echt overlast ondervinden. Bijvoorbeeld door een kapotte as van een tandwiel in een van de turbines, die een nare bromtoon verspreidde. 'Dat gaf echt een vervelend geluid.'

Het euvel is opgelost, maar nog steeds zijn er mensen in de nabijheid van de turbines die geluidshinder zeggen te ondervinden. 'Daar blijven we mee in gesprek', zegt Velthoven, 'we proberen samen een oplossing te vinden, bijvoorbeeld door extra geluidsisolatie aan te brengen in de woning.'

Het helpt dat een deel van de opbrengst ten goede komt aan de gemeenschap. Vorig jaar werd al een fonds opgericht van 300 duizend euro, waarmee duurzame projecten gefinancierd kunnen worden. Zo worden Geldermalsers bijgestaan die lijden onder de hoge energieprijzen; uit het fonds kunnen energiebesparende producten worden betaald die deze inwoners helpen hun lasten te verlagen. Dit jaar is het bedrag verdubbeld.

Vorig jaar stemden de leden van de coöperatie in met de aanleg van een voedselbos. Wie 950

euro inlegt, wordt mede-eigenaar en kan vanaf volgend jaar meeprofiten van de eerste, kleine oogst. Uiteindelijk moet het bos genoeg groente en fruit opleveren om tijdens het oogstseizoen per deelnemer (er is plek voor 150) wekelijks twee maaltijden te kunnen oogsten.

Het idee is om verder uit te breiden, maar Velthoven en Adams merken dat de weerstand is gegroeid. 'Toen we begonnen, was die een stuk kleiner. Het is nu veel lastiger.' Het liefst willen de molenaars er een paar turbines bij plaatsen, om ook andere plannen uit te voeren. Want aan plannen ontbreekt het de coöperatie niet.

Betuwewind wil kijken of de turbines ingezet kunnen worden voor het opladen van wisselaccu's voor elektrische graaf- en grondverzetmachines, die in de regio worden ingezet voor dijkverzwaringen. En op termijn wil de coöperatie de turbines ook inzetten om woningen te verwarmen. Met de 95 megawattuur energie die de molens nu opleveren, kunnen 30 duizend huishoudens van elektriciteit worden voorzien, berekende Velthoven. Als je die woningen ook nog wilt verwarmen, bijvoorbeeld in combinatie met aquathermie, blijven er 15 duizend over. 'Daarmee kunnen bijna alle huishoudens hier worden voorzien van stroom en warmte', zegt Velthoven, en is het hele dorp in één klap en tegen beperkte kosten van de fossiele energie af.

Maar de gemeente vindt het voorlopig welletjes. 'Het coalitieakkoord biedt geen ruimte voor nieuwe grote turbines', zegt de onlangs aangetreden wethouder voor Duurzaamheid Joke van Vrouwerff. 'We hebben nu veertien turbines in totaal en hebben als gemeente wat wind betreft ruim voldaan aan de doelstellingen uit de Regionale Energiestrategieën.'

De komst van een nieuwe radar voor Defensie langs de A15, waar ook de nieuwe turbines moesten komen, zette een tweede streep door de rekening: de hoge turbines zouden het signaal van de radar verstoren en zijn daarom op deze plek niet langer welkom. Elders in de buurt zijn plannen voor nieuwe windparken eveneens op de lange baan geschoven. 'Ik heb soms de indruk dat de gemeente het ook wel best vindt, dat de energietransitie met de in totaal veertien turbines voor Geldermalsen nu wel klaar is', zegt Velthoven. 'Terwijl we eigenlijk nog maar net begonnen zijn.'

Van Vrouwerff ziet het anders: 'We willen niet het hele gebied vol zetten met windmolens en zonneparken. We willen het mooie landschap ook bewaren.' De gemeente zet nu onder meer in op een pilot voor aquathermie in de wijk Enspijk, waar woningen straks verwarmd moeten worden met warmte uit de rivier de Linge. Er wordt gekeken naar manieren om zonnepanelen te combineren met bijvoorbeeld fruitteelt. 'Ik ben ook wethouder platteland, ik moet ook andere belangen meewegen', zegt Van Vrouwerff, die zegt goed samen te werken met Betuwewind.

Gerlach Velthoven kan er met zijn pet niet bij dat er geen nieuwe turbines bij zouden kunnen. 'Je kunt toch niet zeggen dat je nu al klaar bent met de energietransitie? We staan net aan het begin', stelt hij. Zeker nu elektriciteit zo veel oplevert en er mooie dingen gedaan kunnen worden met de opbrengst. 'Dus ik zeg: gemeente, wil je stroom voor 30 cent kopen met gas uit Rusland, of wil je het zelf maken?'

KAN IK OOK PROFITEREN VAN BUURTSTROOM?

Wie wil dat niet in deze tijden van recordprijzen: meeprofitieren van goedkope groene stroom van windturbines die in de buurt staan. Helaas is dat nog niet zo makkelijk: de coöperatie moet dan zelf een energieleverancier worden. Daarvoor is een vergunning nodig en om die te krijgen is een behoorlijke schaal en kapitaal nodig. Dat is voor veel coöperaties niet weggelegd. Die sluiten zich daarom meestal aan bij bestaande energiebedrijven, die de marktprijs als uitgangspunt nemen. Minister Jetten van Energie informeert de Tweede Kamer na de zomer over de mogelijkheden van lokaal eigendom en financiële participatie bij projecten voor hernieuwbare energie.